

Методичний коментар до уроку “Настрій фарбами і звуками”

Прогулянка садом

Весняний настрій

Сонячні промінці ласкаво зігрівають землю, жартівливо граються в листі дерев, пелюстках квітів, дерева вкриваються пишним цвітом, усе навколо наповнюється запахами і звуками. Саме тому навесні особливий настрій. Такий особливий, що його хочеться намалювати.

- А який настрій зараз у вас?
- Який настрій називають весняним?

Заплющте очі, уявіть прогулянку весняними стежинками.

- Чи змінився ваш настрій? Як саме?
- Як можна поліпшити свій настрій? А як поліпшити настрій близької людини? Друга / подруги? Знайомого / знайомої?

Привітайтеся одне з одним так, щоб настрій у всіх став кращим, щоб усі всміхнулися й захотіли піти на весняну прогулянку.

Що зображують художники?

Запропонуйте дітям погортати підручник і розповісти, що художники прагнуть зобразити, як саме вони втілюють свій задум, яку роль у картинах відіграють світло, барви, вирази обличчя персонажів, дрібні деталі тощо.

- На що найперше ми звертаємо увагу, коли роздивляємося картини?
- Коротко опишіть картину так, щоб її змогли знайти однокласники та однокласниці.
- Чи звучать картини? Як саме?
- Який настрій у персонажів картини? Який настрій у вас, коли дивитеся на неї? Чи однакові настрої? Чому?
- Як гадаєте, що більше впливає — барви чи те, що художник зобразив?

Запропонуйте дітям за 5 хвилин барвами зобразити гарний настрій і сум. Які фарби вони використали? Що намалювали?

Художники-імпресіоністи вважають, що настрій можна зобразити. Вони прагнуть природно і жваво відображати реальний світ у його рухливості й мінливості, передавати свої швидкоплинні враження. Тому не промальовують дрібних деталей, а відтворюють найсуттєвіше, працюють з барвами, відтворюють свої почуття й відчуття. Імпресіонізм зародився у Франції і потім поширився по всьому світу.

Клод Моне — один із найвиразніших представників імпресіонізму (французькою *impressionnisme*, *impression* — “враження”).

Знайомимося з художником

Оскар Клод Моне — французький живописець, один із засновників імпресіонізму, напряму мистецтва, що виник наприкінці XIX — напочатку XX століть.

Батько хотів, щоб Клод став бакалійником і приєднався до сімейного бізнесу, але син з дитинства захоплювався образотворчим мистецтвом, зокрема із задоволенням малював карикатури. На морському узбережжі Нормандії Моне зустрів Ежена Будена, відомого пейзажиста, одного з провісників імпресіонізму. Саме Буден показав юному художнику деякі прийоми живописної роботи з натури.

Моне писав картини рядами малих кольорових цяток чистих кольорів, а не змішував їх на палітрі, як зазвичай роблять художники. Він розраховував на поєднання кольорових цяток у зоровому сприйнятті. Художник прагнув створити враження м'якої вібрації повітря, і це надає його картинам абсолютно оригінального вигляду.

Живописець ніколи не писав картин при штучному освітленні — тільки при природному. У будь-яку пору року його життєвий ритм був синхронізований із сонячним. Улітку і взимку він вставав з першими промінцями сонця і засинав після заходу. Друг художника, Саша Гітри, згадував: “Коли сонце ховалося за горизонтом, він вечеряв і йшов спати. Він часто повторював: якщо сонце спить, що мені ще робити?”.

Коли художник почав роботу над ескізами серії “Тополя”, дерева, що були його джерелом натхнення, вирішили зрубати. Моне перекупив тополі, щоб закінчити картини на пленері.

Нині роботи Моне є в музеях різних країн світу, але найбільше їх зберігається у США та Великобританії.

Весняна прогулянка

Розглянемо картину “Фруктовий сад навесні” відомого французького художника Клода Моне, який майстерно відтворював настрій у своїх полотнах.

- Що ви бачите найперше на картині?
- Які барви є головними?
- Розкажіть про зображений сад.
- Знайдіть якомога більше яскравих слів, які допоможуть змалювати його.

Подивіться на картину уважніше. Перед нами затишний квітучий сад. Здається, квіти заповнили весь простір аж до лінії горизонту. Крізь дерева на галявину летить сонячне світло. Гілки, вкриті густим цвітом, відкидають тінь. У найгустішому затінку присіла на траву жінка. Вона неспішно читає щось приємне, озирається навколо, фантазує, мріє...

- Та чи помітили ви її одразу? Чому?
- Що вона робить? Про що думає? Що відчуває?
- Який у неї настрій? Чи справді вона цікавиться книжкою?
- Як гадаєте, чому вона вибрала для читання саме таке місце?

Увійдіть у картину, зробіть кілька кроків по м'якій траві, обережно нахиліть гілочку та торкніться ніжних пелюсток, виберіть куточок саду і сядьте, роздивіться навколо...

- Яке місце ви обрали? Чому саме це?
- Що ви робите? Про що думаєте? Що відчуваєте?
- Який у вас настрій? Що його навіває?
- Як гадаєте, яку книжку ви обрали б для читання? Та чи справді захопилися б читанням?
- Опишіть сад. Який він? Які там вирують запахи? Що чутно?
- Які кольори дібрав майстер? Як ви гадаєте, чому саме такі?
- Як художник зобразив квіти? Весняну зелень? Спів пташок? Свій настрій?
- Який настрій намалював художник? Чи такий він у вас?

Імпресіонізм у музиці

Французький композитор і піаніст Ерік Саті писав музику, використовуючи ті самі ідеї, що й Клод Моне.

Послухайте його твори “Мазурка” та “Вальс”.

- Чим ці твори відрізняються від тих, що ви чули раніше?
- Можливо, вам хочеться їх продовжити? Можливо, мелодія звучить у вашій уяві досі?
- Що незвичайного ви почули в музиці?
- Які незвичайні прийоми використав композитор?
- Проплескайте ритм музики. Спробуйте його описати. Чи змінюється він?
- Яка музика збігається з настроєм картини?

Ерік Саті стоїть біля витоків нового виду музичного мистецтва — “музики як частини інтер'єру”, фонові музики. За уявленням автора, її не потрібно слухати спеціально, адже ця музика має супроводжувати побут, виставки, покупки в магазині, прийом гостей, відвідування ресторанів тощо. На думку Саті, музика не завжди потребує уважного, зосередженого сприйняття, а цілком може існувати як ненав'язливий звуковий фон, як меблі чи шпалери у кімнаті, як музика, яку приємно слухати, яка створює настрій.

“Я народився надто молодим у надто старі часи”, — справедливо зауважив Саті. Адже на його сучасників фонові музика не справила жодного враження і навіть викликала купу нехвальних відгуків. Незважаючи на те, що піаніст відкрив “меблеву музику” в 1914-1916 роках, справжньої популярності фонові мелодії набули тільки в 70-х роках ХХ століття.

Весняний пленер

Сад у Живерні

Якщо проїхати 80 км на північ від Парижа, можна потрапити в мальовниче містечко Живерні. Колись тут жив і творив Клод Моне. Сад Клода Моне в Живерні вважають окремим твором художника, не менш видатним, ніж його картини. Тут він постійно змінював простір, наповнюючи його новими барвами. Здається, художник вирішив виростити гармонійний пейзаж для своїх картин. Адже на багатьох із них зображено саме сад у Живерні.

Ділянку перед будинком художник перетворив на квіткову палітру — строкатий запашний килим із квітів розділений прямими доріжками, як фарби в коробці. Моне був і видатним художником, і видатним ландшафтним дизайнером. Садівництвом він захоплювався дуже серйозно — купував спеціальні книжки та журнали, обмінювався насінням з іншими квітниками тощо.

Сад Моне — це теж імпресіонізм, сукупність яскравих кольорових плям, що створюють загальне полотно — враження. Але це полотно живе, воно весь час змінюється.

Роздивимося картини та світлини саду (презентація "[Сад у Живерні](#)"), спробуємо вловити настрої художника і побачити, на що саме він звертав увагу.

Зображую настрої

Запрошуємо на пленер — малювання надворі.

Пленер (від фр. — “на свіжому повітрі”) — у живописі термін, який означає правдиве відтворення природного освітлення, кольору, повітряного середовища. Пленерний живопис — це створення картин не у майстерні, а на природі.

Доберіть музику, яка вас надихає, яку приємно слухати на весняній прогулянці, яка навіває думки, допомагає зосередитися...

Вийдіть на вулицю. Озирніться. Яке місце найкраще відповідає вашому настрою? Уявіть свою майбутню картину.

Якої форми вона буде — прямокутної, квадратної чи круглої? Складно уявити? Зігніть цупкий аркуш паперу як підзорну трубу або ж виріжте квадратну чи прямокутну рамку. Роздивіться крізь рамку навколо. Виберіть гарний пейзаж. Умостіться зручненько, візьміть фарби і пензлик. І починайте...

Не варто намагатися точно передати пейзаж. Можна виділити кілька особливих деталей, які й дадуть змогу зіставити реальну місцевість і картини, зрозуміти що саме слугувало джерелом натхнення.

Цю роботу можна продовжити

Настрої можуть передавати не тільки картини, а й світлини. Просто треба вдало дібрати ракурс, погоду, час доби... Запропонуйте дітям створити серію світлин однієї місцевості, які передають різний настрій.